

GAZETA TRANSILVANIEI.

Gazeta are de 2 ori: Miercuri și Duminică, P.M., cându concedu ajutoriale. — Pretulu: pe 1 anu 10 fl., pe 1/2, 3 fl. v. a. Trieri externe 12 fl. v. a. pe unu anu s'au 2 1/2 galbani mon. sunătorie.

Anulu XXXV.

Se prenumera la postele c. si r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Taro's timbrala a 30 cr. de facare publicare.

Nr. 99.

Braslovu 2 Ianuaru 21 Decembre

1873.

MONARHIA AUSTRO-UNGARICA.

Transilvania.

Invitamu la prenumeratiune pe „Gazeta Transilvaniei” cu conditiunile din frontariu.

Avemu urgenta necesitate a ne intein tota inteligenti'a in acestu salonu de conversare alu natiunii romane si alu sacroloru ei interese, apre a ne insira tote gravamiile facia cu coruptiunile, si neajunsu prezentulu. Sörtea nöstra in manile nöstre. Acösta trebuie se o doredim in anulu viötoriu, prin o intereseare exemplaria, apre a ne castiga o baze, pentrucu cu totii pe petiörele nöstre se ne venamu noi de noi si interesele prosperitati natiunii nöstre.

Romani si Sasi.

N'amu nitatu si nu se cade se uitamu, ca decatorei sasöscu ajunulu unoru prefaceri s'au uneltri prejudiciöse starii politice si materiale a romanilor din Austro-Ungaria, antagonii nostri politici canta clasicalu loru indantatu cu defaimarea si descrierea romanilor si a starii si conditiei lor, cu cele mai negre coleri, esite prin prim'a astuliei si perversitati seculare, de care si unii „Falmere istoricu sasu” ei erä greäta a le scrie. — Tocma avemu la usia o asemenea situatie. Dusmani atatu ai numelui catu, — catu si ai prosperitati romanului incepura erä a se lungi. Din man'a loro est in nr. 2962 din „N. Fr. Presse” din 21 Nov. a. c. o corespondentia din Pest'a (a buna s'ema a unui deputat sasu) care degrada in modulu celu mai de diostioriu pe romanii din fundulu regiu. Din partea romana s'a tramisu r'espunsu, inse „Pressa” i a denegat hospitalitatea. Acumu in „Reforma” maghiara din Pest'a nr. 353, 24 Dec. a. c. est respectiva aparare sub titulu de susu, care e reala madua a adeverului si ne adamu prea motivati a da primulu locu acestui r'espunsu:

Sibiui in Decembre

In nrulu 2962 din 21 Nov. „N. Fr. Presse” (diurnalulu egemonistulu din cislaitani'a) intr'o coresp. din Pest'a in toi'a de dimeinatis in contra locuitorilor romani in genere si in specie a celor din fundulu regiu. — pe nedreptu numitu pamentu sasöscu — pe langa o scandaloä intorcöcare de fapte si falsificarea cea mai cutediätorie a istoriei, se cuprindu astufelu de incriminari si calumnia, in catu in interesulu adeverului nu le potemu lasa fora r'espunsu; si ne tiemem de cea mai sacra obligaminte a decala acestöse incriminari nefundate. Amu recursum la „generositateä redactiei” l. „N. Fr. Pr.” roganduo a ne da locu de aparare in coloanelu, unde furamu atacati. Inse indieritu, ca-öce sub pretestulu, ca refurtariile nöstre (döredite cu documente oficiali) suntu de cuprinsu necalificatu si intentionöse a duce in retacire opiniune publica, ni se denegä cetera. De aci röga pe redactiune „Reformei”, cä se primösca acösta refurtare in coloanelu diurnalulu seu, dupa ce „Pressa”, alu carei corespondente elu va fi avutu tendint'a a insiela opiniune publica le a denegatu acösta. De aci urmedia asiä:

„Iolauie de töte respingemu cu indignatiune

dela noi scandaloöse prepuce, cä cumu poporulu romanu alu Ardealulu ar' fi fili mai pocinu fideli patriei si monarhiei si civi mai pocinu gata la sacrificia de catu „sasi”. Istoria impartiäla a patriei nöstre a scrisu pe paginelu sale, cumca romanii transilvani atatu sub principii de mai natiöle catu si sub acum gloriosu dominant'a dinastia alu versatu sangele pentru tronul si patria in rebele nenumerate, cu töte ca pentru castita fidelitate si remematiune de regula s'au premiatu altii, pentru cari si alu versatu sangele, si preste acösta s'au folositu acöstu sacrificiu numai, cä se 'i apase politicesce si din punctulu de vedere alu culturii. E adeveru, ca romanii nu se potu falli cu o cultura atatu de inaintata (cä sasi) pentrucu tocma midiu-löcele, ce ducu la acösta cultura, de comunu li se subtrageä si denega de ei. Nici ca a asiä demultu acölu trecut, candu maestrulu sasu nu i era liertatu a primi invetiäcei de romanu, numai pentru cä nu cumura se öas, pentru töta lumea, vre unu profesionistulu romanu, si candu P. O. universitate a natiunii sasöscu in 1793 a amblatu la prögurile imperatulu Iosifu II, cu rogare, de principiu totu atatu de liberalu, cä convicitateä intr'dösa se se curme si orice locuitoru ne sasi se se eschida dela indreptariä de a -si castiga ori ce felulu de proprietate.

Döca corespondentele resp. din Pest'a se incumeta a afirma, ca in fundulu regiu n'au fostu de catu numai romanu servitori si caratori de apa, ilu indrumamu simplentia la privilegiulu Andriänu din 1224 si la documentulu regelui Ladislau din 1453, pe care si insisi sasiu le produc cä titulu de dreptu, si care marturiscesce, ca incorporarea dominiulu Talmaciuului din comitatulu Alba Superiöre in teritoriulu celoru 7 judecie se facu in acölu scopu „cä marginele tieriei de langa strimur'a Turului rosu se se pöta mai securu apre prin romanii locuitoru in tienuturile condinariate”.

Testulu documentulu mai dice, ca töte urbile si locurile ingremiate se se bucare de töte acele drepturi si privilegia, de cari s'au bucuratu si le au exercitatu din timpurile vechi pana acum urbile, satele si maiestrelu pe teritoriulu VII. judecie („et praefata castra, turris, villa”) Indrumamu mai incolu pre domnulu corespondente la notiäta ac'a förtu nimera, cumca pe pamentulu sasöscu s'au mai bene, in fundulu regiu, nece odatu n'a existatu urbanu, din care legia consecinta e, ca acela n'au pututu fi iöbagi, deci nece iöbagi romanii, si asiä locuitoru de limba romana si fundulu regiu dupa dreptu si lege tocma asiä au trebuitu se fa cetatiani liberi, cä si sasiu. Cumca öre consideratu s'au intru adeveru asiä, si cu deosebire, unde e vorba de dare de bani si de sange, acösta se illüsträa intre altele de acöla impregurare, ca sum'a de 100.000 fl. a trebuitu se se adöne pe cales inscrieri spre a se inaradä dominiulu Fagarasiului pre 99 de ani dela regiä Maria Teresia, si töta sum'a s'a esecutatu (incasatu) atatu dela palaturile sasöscu, catu si dela cea mai din roma coliba romanöscu, si asiä — considerandu ca inca de atunci locuies in fundulu regiu cu multu mai multi romanu decatu sasi — castigareä dominiulu nationalu Fagarasiu se pöte multumi in cea mai mare parte ajötörarei romanilor. Döca n'ar fi asiä, atunci punctulu 10 din ordinatiune aulica din anulu 1791 sub Nr. 5803, prie care din Partea imperatulu Iosifu II, care de securu a fostu

de sentiemente nemtesci si n'a avutu intentiuneä de a apasa cultura germana, li se restitui (sasiilor) bunulu asiä numitu sasöscu nationale, care fusese incameratu din caus'a „nefideliä administratiuni”, si modulu de administrare alu venitelu acöstei fondu s'a determinatu cu strictetia, acöa ordinatiune numai si numai de dragulu romanilor, de securu neprotectati de principe, n'ar contienä acöa decisiune categorica, ca „partea restante dupa platierea speşeloru pentru administrarea veniteloru si dupa depurarea inprumutelor cercuä se se folosesca spre redicareä si repararea b'aserceloru si a scöteloru atatu in comune sasöscu **catu si romanöscu** etc.” („ut proventus ad erigendas vel restaurandas scholas etc.”)

Si unde faptele vorbescu atatu de tare, acöle ei incusa pe romanii fundulu regiu, ca estia ar' fi avutu de cögutu a rapi bunulu sasöscu (d'er in adeveru cine l'a rapitu? Nota R.) Pentru ce? — Pentru ca sasiu, folosinduse cu intiere de turburările din anulu 1850, precandu deregatoriile sub starea de asediu nu cunosöca natiunii acöstei bunu, pe care chiauä dupa decisiuneä imperatulu sasösci nationali dötu 17 Maiu, o numimu proprietate comuna a celoru 11 cercuri istorice din fundulu regiu, fora de deösbire de natiune ori confesiune, pentrucu sasiu in confusiuneä din 1850, asiä dicanduo, catu le intörzi intr'unu petiöru, prefacura acöstu bunu din unulu, ce erä comunu, intr'unu bunu confesionalu (evang.) si in modulu acöstu peatösu pre lungu scribarea pe facia a dreptulu se folosira de acöstu bunu neconfesionalu singuru numai si eschisiru spre dotarea scöteloru loro confesionali. Deci dö'r, döca romanii si cellalti locuitoru nesasi din fundulu regiu starnücescu seriösa, cä si scötele loro se sperösca, dupa cum pretende stadiulu culturii de astadi si döca pentru ce le arunca in facia poft'a la rapire, e una calumnia, acösa, care se döchäa pe sine insasi, o incusa, care tocma cade pe sasi si nece de catu pe romanii din fundulu regiu. De altumtrea, cumca sasiu adeseori si cu deosebire cu ocasiuneä bataliei franceä la inceputulu secululu alu XIX si-äu döreditu in modu laudabilu lealitateä si alipirea-si catra tronulu, ce pre stönceä erä förtu periclitatu: e fapta cönoscuta. Asiä d. e. in anulu 1806 au pusu natiuneä sasöscu 2000 de ömeni pe pitiöre spre imultirea poliäiei civile permanente cu laudabila promitödiune la sacrificiu si cu o cale au instituitu si una ceata insurrecionaliä sub nume de „prima trupa de voluntari sasi”; curendu dupa acösa inse in 1809 asiä asemenea a dö'u'ä öra si preste acösta si o trupa de calareti, töte acöste din speşele sale. (Numai ei dicu acösta". R.)

Cumca inse acösta dare importanta de bani si sange nu o au acöperitu numai sasiu singuri, ci in cea mai mare parte romanii din fundulu regiu, se vede destulü de chiaru din urmatoriulu conspectu respectivu:

Materiale necesarie de alimentatiune si de ajötöru atatu pentru contingentulu manentü de poliäia radicata in 1806, catu si pentru trup'a voluntariulu sasi s'a culesu in natura si in bani cu parti egali dela töte jurisdicäiunile; si la scaunulu Mercurei s'au inolötau:

- a) la poliäia civile permanente 61 romanii si 10 sasi.
- b) la prim'a trupa sasöscu 98 romanii si 29

sasi. — Si, ca romanii din fundul regiu, numiti de dlu corespondente din Pest' servitori si portatori de apa, la a doua trupa sasesca de voluntari au reprezentat si cele mai mari procente, se vede din una circulara alu comesului sasescu de atunci br. Bruckenthal, adresa jurisdicțiilorlor, (1809 Main 14 Nr. 550), in care cu deosebire se pune accentu pe impregiurarea: ca „de ora ce sasiul pretutindina arata puina aplecare catre ca (arma) si prelinge aceen se totu rarescu la numera: voluntarii se se inroleze din mass'a romaniforu, ca-ce ei si asia se primescu sub flumura (cu numele R.) sasesca.”

(Va urma).

In afara 3 evenimente insufla seriozitate:

Unul e, ca Thiers in curentura s'a inaintea comisiunii de 30 despre rezeludu din 1870 a disu: „In Vien'a pe contele Beust si Andrássy iam ascurat, cumca ar' fi disa dlu de Gramont ambasador, din Vien'a de repetite ori, ca in casu ce Franci'a s'ar' incerca in belu cu Prusi'a, Austro-Ungari'i nu pote lua parte la acelsi. Ducele de Gramont insu acuse pe Thiers ca e utuciu, ca-ce Austro-Ungari'i toama a promisiu determinatu, ca in Austro-Ungari'a considera caus'a Franciei de a sa si va contribui la rezultate armelor ei. Acosta se nega din parte Austriac'a, ducele de Gramont insu publica o noua scrisoara reafirmandu, ca cabinetulu Austriac'u a promisut ajutoria Franciei in 1870. Beust si Andrássy venira deci deodatu in Vien'a, ca se se intelega, cum so scape de macul'a perfidiei, ce li se atribue.

Alu doilea e, ca Bismark se lasa de presidulu ministeriului Prusianu, reamand'u ca cancelarlu imperiului germanu si min. de externe prusianu; er' ministeriulu prusacu, cei arma, e ieltu reactionariu, min. Roon, ceea ce va trage multiplicia si in Austro-Ungari'a, unde tote impregiurările se conjura la o surmatore federalistica, pentru care in Vien'a se si adu impartite rolurie.

A 4, ca incriminarea Prusiei de in partea pap' Brusia o privescu ca una manusa aruncata la eterna dusmania, si Sperr. Z. dice, ca a provocare la rezelu. Finea unu se pare ca -si a lasatu program'a nobeluru ostilitati pentru anulu viitoriu.

Responsu la articulu „afaceri scolastice”.

(Urmare).

Ad d) Cine a cititu in „Gaz. Trn.” nr. 58 din anulu trecut reportulu d. Papiu „directori si invetatori primari”, despre esamenuu seu de vera din acelu anu, reportu, ce incepu cu unu motu desce „fort'a brus'a si inteligenti'a slabolita”, care vorbescu apoi de aspiraturu a trebantulu, care vorbescu de „instrucțiunea nobleru bine sistematizata si tipulu pipar'a”, de „epoca, ce formeza esamenuu sale in auale istoriculu scolastice”, de disparere „spiritului germanizatoriu din centrulu fostuluu granitaru”, pro cari l' numesce „frati”, de „entuziasmulu scolariulu pentru solenitate esamenuulu ca semnu inderatulu alu triumfulu”, de „fecie loru cele palide, dar' surdientu”, de „orizontele illuminatizata din d'ia de esamenu”, etc. etc. care articulu in bis diuandu, ca „d. prota Basu, care in d'ia de esamenu absentu din causu nedelaraturu, a doau d'ia, la impartire premioru, cu cunoscut'a datina multumescu corpulu didacticu de succesele instructiunii si ca in cele 4 clase cu 3 departamente si 4 invetatori au fostu la esamenu cu totulu 40 de scolari”, dice, cine a cititu acestu articulu a lui Papiu, la care se potrivira singuru numai motu: „Sus maciua, diosu nemicu”, acelu va intielege dorerea, ce o semte, ca-ci cu parad'a de esamenu a perdutu in anulu acelu si materi'a pentru unu nou articulu de esamenu calibru. Inse n'am ce-i face, parad'a nu se siede la unu esamenu necu, ci numai la unu esamenu. Ia pedegiu modernu certu delaturu cu totulu esamenuu de parada. Asia e, dlu Papiu, ca suntu prosti pedeggiu moderni?

A cincea teoria: „Nu este metodu, care se se pote dica „par escelent” metodu de educatiune”. Io asia scotam, ca exista numai unu modu adevratu de educatiune, adeca acelu, care se bazeza pe legile firesci, dupa cari se destrota obiectulu educatiune. Exista inse multe maniere: deca inse d. Papiu inca n'a ajuns pana scolo, ca se scie de

stinge intro metodu si maniere, nu potu sta aici de vorba cu elu.

A sies'a teoria: „Vrendu a cultiva copii nostri, se ne ocupamu seriosu cu esenu' a culturu, nu de formalitati neci”, scutu si respectatu: scientia nu metodu. Valpea si struguri, seau vulpea, carea piedindu-si cod'a intr'unu fieru, se incerca a demost'ra suratoru sale, ca nu mai e modernu n' porta cod'a. Diferenti'a e numai, ca dlu Papiu n'a pierdut nemicu, n'a potutu pierde. Ar' lasandu a duce apa in Dunare, vrendu a mai demost'ra astadi necesitate cuoscientiuluu metodice pentru invetatoriulu scolei populare. Me voia provoca numai la „Admiralulu” pedeggiuluu modernu Diesterweg, carele disu: „Taru' invetatoriulu este metodu'l” si apoi la — decadenti'a scolei din Orlatu.

Eca barbatulu de scoala Papiu in teoria si praxa. Inse „suntu dobe mari cuvente”, ce porta ele in gura „scoala si beserica”. Se vedemu ditratata, ce plateste si besericianulu Papiu.

Judecandu dupa foculu, ce care vorbescu elu despre beserica, omulu de omenia ar' crede, ca pietate i nu are mesura. Afie inse onoratiu cetituri, ca decandu Papiu e invetatoriulu in Orlatu, copli de scoala n'au fostu deobligati, seau mai bine au fostu eliberati formalu de cortearu beseriei. Audi lume crescina, audi Blasiale: scolarii unei scole populare dispensati de a cerceta beserie'a, dispensati de unu teologu absolutu cu embitia, si sub guvernamentulu teologu scolastice confesionale! Si pentru ca? Sub pretestu, ca „granitarii nu delera corinlu locu convenitu in s. beserica”, in fapta inse pentru ca nu-i placea a merge la „sant'a nostra beserica”; altmunc ar' fi alitatu elu unu modu de scapare, de nu altmuntare, incai tinendu officuluu divinu pentru scolari in scoala. Spre doreva vnu reproduce aici unu protocolu, luitu in 6 Oct. a. c. (me rugu a se insemna bine datulu de 6 Oct.), care protolu va explia totu deodatu si motivulu pentru publicarea articulu „afaceri scolastice”. Observu anume, ca scoala din Orlatu nu e cercetata nici de unu scolariu din comune straine, ci numai din Orlatu. Protocolulu suna:

„Protocolu, din 6 Octom. 1872, susceputu in siedi'ti'a eforiei scolare din Orlatu, sub presidulu Illustratelu Sale Donnuluu br. Davidu Ursu de Margine, presiedinte alu comitetuluu administratoru, fiindu presenti membrii eforiei: Ioanu Ghisioiu, Simeonu Soloiu, Michala Sioitia, Ioanu Popu, Ioanu Bimbeu, Sifronu Bradu, Ieremia Bancia, Simeonu Sioitia, Ioanu Sierbu Ghisioiu, Ioanu Moga si Petru Beu.

I. Dlu presiedinte adoca la cunoscenti'a eforiei, ca dupa esperintiele facute, scoala granitar'esca din Orlatu nu numai ca nu prosperesca, ci inca d'a totulu multu indereptu. Scopuluu principalu alu acestei siediint'e este a constat' causa' acestui reu, si ne sfatul despre modulu delaturarei sale. Spre acestu scopu anuncia unele intrebari speciale, la cari membrii vor ave se responsu dupa scientia si cunoscenti'a loru cea mai buna.

Intrebarile suntu:

a) Ce pote fi caus'a, ca scoala din Orlatu se frecventesca de scolari mai reu de catu ori care scola granitar'esca din fostulu regimentu?

ad a) Caus'a juce parte in serac'a cea mara multuru parinti, cari nu-si potu imbraca si tinea copli la scoala, parte in impregiurarea, ca — preum dica multi parinti — nu se vede-nei unu folosu din amblarea la scoala. Neci unu scolariu nu scie ceti in o carte beserie'esca, forte multi nu selu nici ragatiune, ba s'au vedutu scolari facundu-si cruce cu stang'a. Cantarile besericesci nu se inventa, ca mai inainte, si unu invetatoriu s'a impetrat, ca ei (invetatori) nu suntu plattiti, ca se cante, ci ce se invete pe scolari in scoala. Apoi insisi invetatori neglegu adese orele loru scolastice.

b) A venit'u la cunoscenti'a comitetuluu, ca in dompnesi si serbatori copli nu se conduc de invetatori loru la beserica, si asia neci nu cerca beserie'a; adevratu e scirea acelu' ne mai pomenita, si deca d'a — ce pote fi caus'a?

ad b) De-oraze, ca lucrulu e asia; scolarii nu mergu neci o data la beserica. Caus'a e, ca nu le-a pronuncitu nime, si ca insisi invetatori loru mergu forte arare ori la beserica, si atunci anca numai tardiu catra esire. Inusui d. Papiu, de candu s'a casatoritu, s'a c'amu catoliculu dupa maniere, si nu a fostu d'ora de trei ori la beserie'a nostra.

c) Vine inaintea, ca scolarii nu se prevede cu cartile de lipsa, desi comitetulu a transmis eforiei

in totm'a treceata carti in pretiu de 66 fl. 85/4, cr. spre vendiare, si inca nu a primitu nici unu cruceriu, cumu sta lucrulu acelu'!

ad c) Membrii presenti ai eforiei nu selu nemica de cartile aceste. Deca le-ar' fi aretatu cinea lips'a acelu', cartile s'ar' fi comperatu din casa' comesulu, cumu s'a facutu totu deusnu si mai pre urma in anulu 1870. Inse si in anulu acelu' au cerutu multi copli de la parinti loru bani, ca se-si cumpere carti, si au si capelatu; ce s'a facutu cu banii acesti, nu selu.

d) Se citeza inaintea eforiei invetatoriulu dela scoala centrala spre a fi ascultati in afacerile aceste.

ad d) Se constat'ca, ca invetatoriulu dirigitu Papiu si celuu secundariu Moldovanu s'au disu de multe dile de a casa, fora ca se -si fi luitu concediu dela eforia.

e) Facia cu acosta stare de lucruri se prevede eforia a -si da parere despre modulu, cum crede dens'a ca s'ar' pote vindeca mai bine si mai iute reulu, de care patimescu scoala acelu'!

ad e) Eforia' declara, ca de oraco vna la tote o porta mai numai invetatori, se se proceda in contra loru cu totu energiu in sensulu legiu.

Eca si pe besericianulu Papiu. Onoratiu cetituri voru intielege acumu articulu „afaceri scolastice” atatu dupa motivu, catu si dupa limbagiuu seu celu desperatu. Orlatianii adoca, vedindu cumu scoala loru sub conducere ca destramata a lui Papiu d'a din di in di totu mai multu indereptu, au inceputu a se insufla contra invetatori loru. Papiu prevedendu urmarile, s'a datu elu de catra padure si a inceputu a striga: „gusiata!” Cuchetarea cu Blasiale se explia de aici de sene. Cumca imputarea facuta comitetuluu, ca intr'educandu „scoala de domineca” n'ar' fi tinentu contu de „sant'a nostra mama beserica” e puru farisismu, si cumca Papiu a avut mai puina curasa a radica imputarea acelu', jaca dupa cele susu pre facia. In totu casulu instruirea tinerilor nu pangarescu dompnesi si serbatoriile mai multu, decatu petre cerea in „Felsenkeller” seau mergerea cu pusca.

(Va urma).

Teuca in 10 Dec. 1872.

La inceputulu responsuluu uratorulu la cor. din nr. 92 alu „Gazetu”, d. Vitazeo Popp informeaza presiedinte „descopere”, ca d. Theodoru Popp preutu in Faragau, atacatoriulu onorei dsale, i e scuru dela 1864, inse dela 1865 e in procesu de divortiu cu fiias'a retramisa la parinti, de unde deduce, ca a scrisu din picu si dusmania cele o a scrisu. Apoi urmesce, despre cele nationale, care ne intereseza, asia:

„Ce ai dia a confunda si amesteca parastasulu lui Iancu, cu convictulu tractulu, — ca pe dia necu eu, neci alta nu te dore, — ceea ce te dore e stadiulu celu de amu de compatinutu alu fiiei diale, — si doreca de adu potu resbuina in contra persoanei lui Gregoriu Vitazeu!

De si cu dorere, — inse ceea ce se tiene de parastasulu aragendu in comun'a Pinctica dupa spirituluu memoritoriuluu Avramu Iancu eca istoria' cea adeverala:

Fiindu eu in 25/9 1872 cu d. judecatori Nagy Imreh si cancelistulu seu din Teuca in cas' d. preutu Alexandru Budnariu in Pinctica in tractarea unei cause civile, — intre atele au venit'u la discursu reposeru eroulu Avramu Iancu, — cu care ocaziune m'amu rogatu de d. preutu alu Pincticulu, ca se aiba bonitate a face unu parastasu pentru spiritulu memoritoriuluu erou, — candu dsa mie inaintea mai insusu st. doi doi martori n' a si promis'u, — facundumi cunoscutu diu' ilu va si celebra, — facundumi cunoscutu diu', candu se va pote celebra. — Astufelulu pe bazea acestei promissiuu amu afatu de bine a anunciatu in corp. mea din 19/10 1872 in „Gazeta” nr. 80, tinerice, respective celebrarea parastasulu. — Mai tardiu intru adeveru diti preoti, avendu si nodu tractulu in comun'a Scolulu au vorbitu de parastasulu publicatu in „Gazeta”, candu doulu soerulu meu au facutu atentu pe dlu Alex. Budnariu preutu in Pincticu ca se nulu facea, — care ca unu ginere si adictu alu prot. Chetianu s'a declaratu,

ca densul nu la va face, — ci va incuie beserici!!! —

Eara parastasulo s'a decisu a se tiené în comun's Faragau luni în 25 Noem. 1872, — la care si eu fuselu invitatu prin d. preotu al Ocniței, — facundumse cunoscutu, ca dlu preotu Theodoru Popu s'a obligatu a continua etc. etc. — si la care ne pregatam cu totu la prezenta!

Inse durere! dominața s'era în 24/11 1872 la 6 ore primi aci în origine scolsulu '/. Cerculariu protoposcu care suna:

„Multu cu duru frați preotii!

Subscrisulu grabesce a ve incunoselintia, cum ca serbara parastasulu pe luna venitoare la Faragau tiendua, — din ceva pricea neasteptate venite a supr'a casei dlni frate paroc de acolo, — nu se va pot celebra, — pana dora cu altu privilegiu, — acolo, — sau aiurea! — pelanga care suntu cu tota frateșca iubire, — Cosma 22/11 st. n. 1872, Gabriele Chetianu n. p.

Poftimiu de mecenate, corespondente, iubitoriu de adeveru, si scumpulu meu socrule! Te ai obligatu a celebra parastasulu fara de a intrebta gastele de a casa, — care pentru acea neocantintia te au flocaitu, si silitu că se te rogi de prota, prin cerculariu a revoca celebrarea parastasulu! — Te provocu cinstie socrule arata, ca esti dnu în casa, si roga tota lumea si arangati parastasulu, . . .

Vai Dômné! ca debile si fricoso protime mai avemu, care pe altii nu lase a face, — ér' densii suntu ori cu totulu fricosi, nepotentiosi ori neapți! Cu toté este eu credu si speru dela constanția acoloru damni preuti din acestu tractu, — cari cu consemnarea intrigrilor fabricate în contra mea de dvôstra, scumpulu meu socrule, se tienu de partitulu nationalu, — ca voru serbe si celebra acelu parastasu pentru spiritalu nemuritorielui erou Avramu Lancu! —

2. Ce se tienu de convicțulu tractulu Faragau edificandu în Blasiu, éca adevêrulu irrevocabulu, si constatatu! —

Recunoscu, ca programulu respectivu pentru edificandulu convicțu împreuna cu plenipotinția a fostu dictatu prin mine si scrisu de dta, scumpulu meu socrule, — prin urmare cumu îndreșneste dta a dice „aci avendu Vitez una plenipotintia faruta dupa stitulu celu misteriosu alu dsale" etc. etc. — potimiu!

; recunoscu, ca acela pianu resp. programu împreuna cu plenipotinția dictata de mine si scrisa de dta die Theodoru Popu a fostu subscrisa de toti cei prezenti, —

; recunoscu, ca în conspectele de contribuiri s'au subscrisu mai bine ca 2000 fl. v. s. — et quidem inteligentii si preutili la mine, — éra poporulu din fiesce care comuna pre la preutili sei respectiv, — inse nice de cumu nu cu emulacione, precumu bine voiesci a te exprime, fara fiesce care comuna dopa diligentiã a desfasurata a respectivului preutu ca colectantu, — si colectoru; —

; recunoscu, ca în programulu subscrisu a fostu terminulu realizarei acelu convicțu pe 1-a Sept. 1864; —

; recunoscu, ca una parte din acelea subscrieri benevole din partea celoru conscientiosi si constanti s'a solvitu la prim'a prorocare, — cari apoi pe totu dreptulu la adunarile lunari prentedea, că se platéscu si ceilalți, — si în casu de neplătire se fia executati; —

recunoscu, ca dopa finirea contribuitoriloru, prin adunarea generala a scolarasiu s'a constituitu sub presidiliu meu una comiteta din vr'o 16 persoane inteligente, — între cari alti fostu si dvôstra die Popu Teodoru, precumu si protopopulu Gabriele Chetianu; —

recunoscu si afirmu, — ca în anii 1864, 1865, 1866 si 1867 totu în 3 luni sau adunatu comitetulu, — si în totu anulul una data în 18/8 s'a tienuu adunarea generala, — cu care ocaziune s'au examinat totu pasii facuti prin mine,

si s'au licidatulu operatulu; luandose totu deansu protocoale în scrisu, si acelea s'au subscrisu prin toti cei de facia. —

(Va urmâ.)

Legea pentru alegerea metropolitilor si episcopiloru parohiotei, cum si a constituirii santului sinodulu alu s. biserice autocefale ortodoxe române: (Urmate.)

Sub scrizul nu are aci misiunea nu are chiar plecare de a se face apologiist legii din 1864. Din contra el se grabesce de a recunosce ca acosta lege de un caracter cu totul timpural, si conceputa si promulgata numai cu mijloc de sperare în contra unor eventualitati cari au disparut, trebuie reformata, ca acosta reformare este reclamata de Constitutiune este reclamata chiar de consiliuța) nostra religioasă.

Asa fiind, care este modul de reforma ce este de introdus? Fia-care din noi si va responde, modul cel mai nimerit este acela pe care l'am avut scoli intregi, care a satisfacut toté cerintele societati nostre, si în contra caruia nu ar putea protesta cu nici un drept covent nici patriarculu nici nimeni în lume; caci acest mod este basat pe una existenta de cinci seculi si pe recunosceru continua si sacrala a tuturor marelor biserice ortodoxe ale resaritului.

Acest mod este reverencia la alegerea capilor bisericei prin natiune, prin legala sa reprezentatiune, impreuna cu reprezentantii clerului.

Acest mod de alegere s'a adoptat de toté guvernule cato s'au succedat în Romania de la 1866 în cöce. Pe acosta baza sunt dera concepute toté proiectele de legi care s'au elaborat pene acum si acum: proiectul consiliulu de stat din 1866, proiectul prezentat Comerilor de ministrul de culte D. D. Gusti; proiectul prezentatu de un alt ministru al cultelor inavlatul D. A. Cretescu, si care s'a adoptat si de Senat.

Acest mod de alegere s'a adoptat si de comitetulu D-vöstre cu singura exceptiune a onor. D. G. Bratiianu, carele a primit proiectul guvernului! Dupa repöstu despre opiniune în comitetu inchia.

D-lor deputati, aci se inchia lucrurile comitetulu delegatilor D-vöstre. Apartine acum D-vöstre de a aprecia si a ve rostii. Ce veti hotari va fi legea terel.

Fii ai acolor generatiuni tot atat de devotate patriei cat si religiiu, urmasii ai acolor Adunari obustesci, cari în timpuri mai grele de cat ale nostre au susținut autonomia politica a țerei si libertatele santei nostre biserice, D-vöstre nu veti consimti ca tocmai asta-dî, cand suveranitate nostre din intru este garantata de tota marile puteri ale Europei, ca tocmai în acest secol de lumina, cand în lumea protestanta marele barbat de Stat al Germaniei rupe cele din urma legatari ale societati civile cu puterea clericala, cand în insusi lumea catolica emanciparea religioasă este a ordinea dilei, D-vöstre nu veti consimti, o mai repet, ca în Romania, drepturile si trebuintele natiunei s'ale societatei civile sa fie sacrificate ingerintelur străine si aspiratiunilor clericali, pre cari ortodoxii nostri stramosi au avut puterea, intelpeunea si barbatia de a le inlaturu din afacerile santei, liberi si autocefalei nostre biserice! (Aplause prlungite.)

Raportatore, M. Kogalniceanu.

Proiectul votat de Senat e acesta:

(Modificările introduse de comitetulu delegatilor Camerei deputatilor se afla între parentese dopa punctele modificate R.)

CAP. I. Despre alegerea metropolitilor si episcopiloru parohiotei.

Art. 1. Colegiul electoral al metropolitilor si episcopilor se compune:

a) Din membri metropolitii si episcopi eparhioți din Romania;

b) De toti arhieriei titulari aflati în Romania, romani sau naturalizati romani;

c) De un delegatiune, jumetate din Senat si jumetate din Camera, trasa la sorti în numer egal cu alegătorii compusi la litera a si b;

(Ovm. c) De un delegatiune din Senat aléssu din senatorii ortodoxi în numer egal cu alegătorii cuprinsi la litera a si b.)

*) Ceteșce cu sedile la t, d, s, ca observamul întocma ortogrâfii „Mouitorului". R.

d. În cas cand alegătorii de la aliniatele a si b vor fi fara sot, atunci Camera deputatilor va da un alegator mai mbil.

(Con. d) De un delegatiune din Camera aléssu din deputatii ortodoxi în aceiasi numer.)

Art. 2. Sunt eligibili la demnitatea de metropolit: Episcopi eparhioți ai țerei, éra la aceia de episcopi eparhioți, toti membrii clerului roman, cari dopa demnitate canonic ale bisericei ortodoxe pot fi aléssu.

(Ovm. Ca non aliniat la Art. 2. metropolitul primat al Romaniei, metropolitulu Moldovei, preesum si episcopi eparhioți nu se pot alega de cat dintre arhieriei romani, nascuti în Romania, ci nu naturalizati.)

Vetia eligibililor la scaunulu de metropolit si episcopi va fi de 40 ani impliniti.)

Art. 3. Alegerea se va face prin majoritatea voturilor alegătorilor preveduti la Art. 1.

La cas de a nu intruni un candidat majoritatea absoluta a voturilor, sa se voteze de al noilea si sa se admita cu majoritate relativa si la cas de paritate de voturi sa se traga la sorti.

Art. 4. Metropolitii, si episcopi dopa ce se aleg, se supun prin ministru cultelor la intarirea Domnêșca si se instalez conform datinelor țerei. Ei sunt pe viata.

Art. 5. Colegiul electoral va fi presedut de metropolitulu primat, în lipsa sea de metropolitulu Moldaviei, éra în lipsa amendoror, de catre cel mai vechiu în hirotone din episcopi eparhioți.

Art. 6. Scaunele de metropolitii si episcopi remase vacante se vor indeplini prin alegere la cea d'antalu convocare a corparilor legiutôre, conform cu legea de facia.

Art. 7. Metropolitii si episcopi eparhioți cari functioneaza asta-dî în virtutele legii abrogate se considera ca demisionati si tot d'oadata realesi prin legea de facia.

(Com. Art. 7. a cadut la vot, prin urmare remane suprimat.)

Art. 8. Onorariile metropolitilor vor fi de lei 3.083 pe luna, si a episcopilor de lei 1.541 pe luna.

(Com. Art. 8. Onorariile metropolitilor vor fi de lei 3.600 pe luna, si ale episcopilor de 2.000 lei pe luna, fara nici un fel de retinere.)

CAP. II. Despre santul sinod.

Art. 9. Santul sinod al bisericei autocefale ortodoxe romane, fiind membru al santei biserice ecumenice si apostolice a santei biserice resaritului, al caruia cap este Domnul nostru Iesus Christus putrêștu și va pastra unitatea în privinta dogmelor si a conônelor ecumenice cu biserica din Constantinopole si cu toate biserecele ortodoxe.

(Com. El va pastra asemenea unitatea administrativa, disciplinara si nationala a bisericei ortodoxe în cöppirul Statului Roman.)

Art. 10. Santul sinod al bisericei autocefale ortodoxe romane se compune:

a) De amebdui metropolitii;

b) Din sese episcopi eparhioți si

c) Din toti arhieriei titulari aflati în Romania, romani sau naturalizati romani.

Te totu casul sinodulu nu va putea fi compus de mai puțin numer de catu de sese-spre-dece membri.

Art. 11. Santul sinod este presedut de metropolitulu primat al Ungro-Vlahiei, în lipsa sea de metropolitulu Moldovei, éra în lipsa amendoror de cel mai vechiu eparhioți în hirotone.

Art. 12. Ministru cultelor va asista la deliberarea santului sinod, avend numai voce consultativa.

(Com. Ca un alinat. La cas ca ministru cultelor sa fie de un alia religioase de cat cea ortodoxa, el va fi înlocuit cu un altul dintre colegii sei ortodoxi.)

Art. 13. Santul sinod al bisericei autocefale ortodoxe romane va statua asupra tutor afacerilor spirituale, disciplinare si judiciare, caru bisericei, în conformitate cu sf. canoane a santei biserice ortodoxe de resarit.

Art. 14. Santul sinod se va aduna de dooe ori pe an, prima-veș si toamna, conform prescripțiunilor canonului 35 al sinodulu apostolic.

Art. 15. Santul sinod va defini si va regula atributiunile consistoriilor eparhiale, prin regulamente basate pe canoanele santei biserice ortodoxe a resaritului, în conformitate cu legile civile ale țerei.

Art. 16. Regulamentele santului sinod vor fi supuse prin ministru cultelor sancționarii Domnêșce spre a fi executorie, éra decisiunea în materi judiciare religioase se vor execota d'la dreptulu de catre santul sinod.

